Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 749/2010, ECLI:CZ:NS:2010:8.TDO.749.2010.2

Číslo: 29/2011

Právní věta:

I. Podle § 171 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku se u způsobení fyzických a psychických útrap vyžaduje vyšší stupeň ovlivnění tělesné a duševní stránky osoby omezené na osobní svobodě, než je tomu u běžného omezování jeho osobní svobody. Rozumí se jimi především silná fyzická nebo duševní bolest, včetně výrazného strachu, obav o svůj život nebo zdraví, vyvolání vážnější poruchy zdraví nebo onemocnění apod. Pokud však fyzické nebo duševní útrapy dosáhnou mučivých útrap ve smyslu § 122 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku, v takovém případě se již jedná o těžkou újmu na zdraví a okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 171 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku.

Protože způsobení fyzických nebo psychických útrap nezakládá současně skutkovou podstatu jiného trestného činu, podle níž by mohlo být přísněji trestné, mohou být fyzické nebo psychické útrapy ve smyslu § 17 písm. a) tr. zákoníku způsobeny z nedbalosti (§ 16 tr. zákoníku) nebo i úmyslně (§ 15 tr. zákoníku).

II. Pokud byla činem vykazujícím znaky trestného činu omezování osobní svobody úmyslně způsobena těžká újma na zdraví, není možné posuzovat jej pouze podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, protože při úmyslném způsobení těžké újmy na zdraví jde o souběh trestného činu podle § 171 tr. zákoníku se zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, který je jako samostatná skutková podstata vyjadřující tento znak přísnější.

Při hodnocení, která právní úprava je pro obviněného příznivější ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku (§ 16 odst. 1 tr. zák.), je nutné brát v úvahu tuto komplexní právní kvalifikaci vyjádřenou souběhem přečinu podle § 171 odst. 1 a zločinu podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, kterou je nutné porovnávat s tou, jíž byl obviněný soudem prvního stupně uznán vinným podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.08.2010

Spisová značka: 8 Tdo 749/2010

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Mučivé útrapy, Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, Omezování osobní svobody, Souběh trestných činů, Těžká újma na zdraví, Těžké ublížení na zdraví

Předpisy: § 122 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku
§ 145 tr. zákoníku

§ 171 odst. 1 tr. zákoníku
§ 171 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku
§ 171 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku
§ 171 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyšší státní zástupkyně v trestní věci obviněného M. S. zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně, ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 6 To 23/2010, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně pod sp. zn. 3 T 138/2009. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Brně – pobočka ve Zlíně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Kroměříži ze dne 3. 11. 2009, sp. zn. 3 T 138/2009, byl obviněný M. S. uznán vinným v bodě 1) trestným činem omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 4 tr. zákona č. 140/1961 Sb. (dále jen „tr. zák.“) a v bodě 2) trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák., jichž se podle tam popsaných skutkových zjištění dopustil tím, že

> 1) od 12. 4. 2009 do 21:00 hodin dne 15. 4. 2009 v M., na ulici N. v rodinném domku v zadním, od okolního světa uzavřeném pokoji s dvojlůžkem, zadržoval M. B., kterou nejprve dne 12. 4. 2009, po požití pervitinu a po předchozích hrubých nadávkách a výčitkách o údajných nedovolených sexuálních kontaktech s jinými osobami a ve snaze si ji přivlastnit a znemožnit jí odchod z domu, shodil na postel, kde ji asi v rozmezí 2,5 hodiny nejprve opakovaně intenzivně bil dřevěnou baseballovou pálkou, udělanou z nohy od stolu, o délce 50 cm a průměru 6 cm, kdy údery dopadaly nejčastěji do oblasti nohou, následně vzal kovový řetěz o délce 120 cm, kterým ji opakovaně intenzivně bil přes zadek, stehna a záda, kdy ji během tohoto napadání opakovaně taktéž kopal do obličeje, a přitom měl obuty těžké boty tzv. „kanady“, přičemž, aby dále zabezpečil její pobyt v domě a znemožnil jí případný útěk, ji částečně osobně sám násilím a částečně pod hrozbou dalšího bití donutil, aby se svlékla donaha, poté, co s bitím přestal, nahou ji v pokoji přes noc hlídal, a zůstal s ní, přičemž seděl v křesle u dveří, pálil ji rozžhavenou cigaretou do rukou a jiných částí na těle, v jednom případě po ní se slovy: „když jsi taková štětka, tak si tam narvi tyto věci“ požadoval, aby si strkala do pochvy láhve od rumu a nohu od stolu, když toto M. B. odmítla, opětovně ji surově zbil, dne 13. 4. 2009 kolem 13.00 hodin stále nahou M. B. začal opakovaně intenzivně bít výše uvedenou baseballovou pálkou zejména do oblasti nohou, když ho navštívili známí, poškozenou v pokoji zamkl a po jejich odchodu v bití baseballovou pálkou s přestávkami a v neustálém hlídání poškozené pokračoval až do 21:00 hodin dne 15. 4. 2009, kdy se nahé poškozené podařilo z domu přes okno v kuchyni pouze v tričku utéci, neboť do té doby na její opakované žádosti o propuštění a případné zavolání sanitky nereagoval a opakoval, že ji nepustí, že je jen jeho, přičemž výše uvedeným jednáním poškozená utrpěla zlomeninu 5. žebra vlevo, extrémně rozsáhlé pohmoždění celého těla, zejména zad, hrudníku, obličeje, obou horních a dolních končetin, vícečetné popáleniny po těle, a výše uvedená zranění se při léčení vyznačovala extrémní bolestivostí po dobu 5 dnů a výraznou bolestivostí po dobu 4 týdnů, protože každý další takový úder do ještě nezahojených hematomů byl extrémně bolestivý až mučivý, neboť samotné opakované útoky byly vedeny s velkou razancí a za použití pevných útočných předmětů na hlavu a na životně důležité orgány v dutině břišní a zádové části trupu, že jen díky útěku poškozené a náhodě nedošlo k žádnému závažnějšímu poškození mozku, případně ke zranění

očí či jiného dalšího důležitého orgánu, přičemž pokud by z domu neutekla, hrozil by taktéž vznik tzv. Crush syndromu, jenž může skončit rozvratem vnitřního prostředí a selháním životních funkcí,

2) v měsíci dubnu 2009, v M., v ulici N. v rodinném domku, bez jakéhokoliv povolení vyráběl psychotropní látku metamfetamin (pervitin), který následně užíval pro vlastní potřebu, a za tímto účelem přechovával neoprávněně prekurzory, sloužící k výrobě této látky.

Za tyto trestné činy a sbíhající se trestné činy ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák., řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d tr. zák. a maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák., jimiž byl uznán vinným trestním příkazem Okresního soudu v Přerově ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 2 T 70/2009, doručeným obviněnému dne 1. 6. 2009, byl odsouzen podle § 231 odst. 4 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák. k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání deseti roků, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. d) tr. zák. zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel v trvání pěti roků. Podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák. mu bylo uloženo ochranné protitoxikomanické léčení ve formě ústavní. Podle § 35 odst. 2 tr. zák. byl zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Okresního soudu Přerově ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 2 T 70/2009 doručený obviněnému dne 1. 6. 2009, a byla též zrušena všechna další rozhodnutí na zrušený výrok rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem k změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Bylo též rozhodnuto o náhradě škody.

Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně jako soud odvolací rozsudkem ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 6 To 23/2010, k odvolání podanému proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně obviněným, podle § 258 odst. 1 písm. d), e), odst. 2 tr. ř. uvedený rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině trestným činem omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák., ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě škody zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodl tak, že obviněného M. S. uznal vinným při nezměněných skutkových zjištěních, k nimž dospěl soud prvního stupně a jež popsal ve výroku o vině pod bodem 1), trestným činem omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. (dále jen „tr. zákoník“).

Obviněného odsoudil za takto uvedený trestný čin (správně zločin) a trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. a sbíhající se trestné činy ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák., řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d tr. zák. a maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák., jimiž byl uznán vinným trestním příkazem Okresního soudu Přerově ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 2 T 70/2009, doručeným obviněnému dne 1. 6. 2009, podle § 171 odst. 3 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti roků a šesti měsíců. Podle § 56 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku obviněného pro výkon tohoto trestu zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. obviněnému uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel v trvání pěti roků. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku současně zrušil výrok o trestu z trestního příkazu Okresního soudu v Přerově ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 2 T 70/2009, doručeného obviněnému dne 1. 6. 2009, a současně zrušil i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Rovněž rozhodl o náhradě škody.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněného z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, v němž brojila proti právní kvalifikaci, k níž odvolací soud v napadeném rozsudku dospěl. Poukázala zejména na to, že Okresní soud v Kroměříži rozhodl rozsudkem za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb., který pozbyl platnosti na podkladě trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. účinného od 1. 1. 2010. V rámci posouzené trestnosti činu podle

těchto dvou právních úprav však odvolací soud nepostupoval v souladu s ustanovením § 2 odst. 1 tr. zákoníku (§ 16 odst. 1 tr. zák.), zejména nerespektoval, že staré nebo nové právní úpravy je nutné vždy užít jako celku a nelze izolovaně rozhodnout o vině a o trestu podle různých zákonů a trestnost skutku není možné posoudit částečně podle zákona účinného v době jeho spáchání a částečně podle zákona účinného v době rozhodování soudu. Poukázala na rozhodnutí č. 11/2004 a č. 17/2007 Sb. rozh. tr. s tím, že se Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně musel, s ohledem na to, že obviněný podal odvolání proti výroku o trestu, v souvislosti s novou právní úpravou zabývat i otázkou posouzení trestnosti jednání obviněného. Podle dovolatelky odvolací soud pochybil, když naznal, že u skutku v bodě 1), jenž posuzoval na základě téhož skutkového stavu, který byl správně zjištěn soudem prvního stupně, jde o zločin omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, který je pro obviněného příznivější, než tomu bylo u trestného činu omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák. Vedle obsahu důvodů, jež odvolací soud ve svém rozhodnutí rozvedl, poukázala na to, že odvolací soud byl limitován podmínkami vyjádřenými též v § 259 odst. 3 tr. ř., neboť za situace, kdy odvolací soud neprovedl žádné dokazování, měl činit nové rozhodnutí na podkladě skutkového stavu, který byl napadeným rozsudkem správně zjištěn, zvláště když v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že dospěl k závěru o správnosti skutkových zjištění soudu prvého stupně, jimiž byl odvolací soud vázán. Dovolatelka však shledala, že tuto zásadu odvolací soud striktně nedodržel. Zrekapitulovala, že obviněný byl rozsudkem soudu prvního stupně uznán vinným úmyslně zaviněným jednáním a že soud správně rovněž shledal, že vážná porucha na zdraví poškozené spočívala v tom, že byly narušeny normální tělesné funkce poškozené, neboť od 12. 4. 2009 do 21:00 hodin dne 15. 4. 2009, kdy téměř po dobu čtyř dnů nepila, nebyla na toaletě, byla upoutána na postel a v důsledku neustálého bití trpěla bolestmi, v čemž se jedná o těžkou újmu na zdraví ve smyslu mučivých útrap. Tento závěr měl být zvážen podle nově použité právní kvalifikace podle trestního zákoníku, což se však nestalo. Při srovnání původní právní úpravy podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák. a nové podle § 171 odst. 1 až 4 tr. zákoníku dovolatelka shledala, že podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák. mohla být kvalifikovaná skutková podstata naplněna bez ohledu na to, zda těžká újma na zdraví byla zaviněna z nedbalosti nebo úmyslně. Podle § 171 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku je však činem uvedeným v odstavci 1 citovaného ustanovení způsobení těžké újmy na zdraví možné jen za předpokladu, že byla zaviněna z nedbalosti [§ 17 písm. a) tr. zákoníku]. Při úmyslném způsobení těžké újmy na zdraví však již jde o souběh zločinu omezování osobní svobody podle § 171 tr. zákoníku se zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku. Takto vymezená právní úprava by však pro obviněného nebyla příznivější, neboť by byl uznán dvěma zločiny. Odvolací soud však podle dovolatelky své úvahy tímto směrem nezaměřil a ignoroval skutečnost, že poškozená utrpěla těžkou újmu na zdraví [§ 89 odst. 7 písm. h) tr. zák. a § 122 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku]. Tím posoudil následek na zdraví poškozené pouze jako fyzické útrapy, a tak vybočil z mezí právní kvalifikace tohoto jednání podle daných skutkových zjištění.

Ze všech těchto důvodů dovolatelka uzavřela, že odvolací soud porušil ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku a čin obviněného nesprávně právně posoudil. Proto v závěru dovolání navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř., jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř., aby přikázal odvolacímu soudu v potřebném rozsahu věc znovu projednat a rozhodnout o ní.

K dovolání nejvyšší státní zástupkyně, přestože bylo doručeno obviněnému a jeho obhájci, obviněný své případné písemné vyjádření (§ 265h odst. 2 tr. ř.) do doby konání neveřejného zasedání před Nejvyšším soudem nezaslal.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání nejvyšší státní zástupkyně je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Dovolací soud rovněž

posuzoval, zda námitky dovolatelkou uplatněné splňují zákonná hlediska podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť dovolání lze podat pouze z důvodů taxativně vymezených v § 265b tr. ř., jejichž existence je zároveň podmínkou pro provedení přezkumu dovolacím soudem, a byly-li uplatněny v souladu se zákonem.

Nejvyšší soud s ohledem na to, že dovolatelka namítala, že použitá právní kvalifikace nemůže obstát zejména proto, že nebylo správně aplikováno ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku, shledal, že dovolání bylo podáno v souladu s označeným důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle něj lze dovolání podat, když rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoli šlo o jiný trestný čin, nebo se o trestný čin vůbec nejednalo.

S ohledem na to, že výhrady, které dovolatelka proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu vznesla, s vymezenými hledisky § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. korespondují, Nejvyšší soud, když neshledal důvody pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodu uvedeného v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející a dospěl k následujícím závěrům.

Posouzení správnosti použité právní kvalifikace v projednávané trestní věci je založeno na posouzení trestnosti činu z hlediska časové působnosti trestních zákonů podle § 16 odst. 1 tr. zák. a § 2 odst. 1 tr. zákoníku. Je vhodné připomenout, že dikce těchto dvou ustanovení se plně shoduje a spočívá v tom, že trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.

Trestnost činu je charakteristikou určitého činu jako činu soudně trestného, jehož povaha a sankce je popsána v trestním zákoně, představuje tedy všechny podmínky relevantní pro výrok o vině i o trestu, event. o ochranném opatření (přim. srov. rozhodnutí č. 11/1991 Sb. rozh. tr.). Při řešení časové působnosti je tedy třeba vždy posoudit, který zákon, zda ten v době spáchání činu nebo pozdější, je příznivější pro pachatele. Rozhodujícím kritériem pro posouzení otázky, zda použití pozdějšího zákona by bylo pro pachatele příznivější, je celkový výsledek z hlediska trestnosti, jehož by bylo při aplikaci toho či onoho zákona dosaženo, s přihlédnutím ke všem právně rozhodným okolnostem konkrétního případu. Použití nového práva je tedy pro pachatele příznivější tehdy, jestliže jeho ustanovení posuzovaná jako celek skýtají výsledek příznivější než právo dřívější (srov. nález Ústavního soudu ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 158/2000, uveřejněn ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 21, č. 12). Pro otázku, kterého souhrnu trestněprávních norem bude použito, je tedy rozhodující porovnání, které z těchto různých posouzení je jako celek pro pachatele příznivější (srov. rozhodnutí č. 73/1951, č. 19/1962, č. 11/1992 a č. 11/2004-I. Sb. rozh. tr.). Pachatelův skutek se posuzuje podle toho práva, jehož použití je pro obviněného příznivější, a to bez rozdílu, zda jde podle dřívějšího a pozdějšího práva o stejné či různé skutkové podstaty. Přitom se použije ve všech směrech buď jen práva platného v době činu, anebo jen práva pozdějšího (rozhodnutí č. 32/1951 Sb. rozh. tr.). Platí tedy zásada, že dřívějšího nebo nového zákona je třeba užít jako celku (srov. též Šámal. P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 40-46).

Rovněž však platí, že naplní-li pachatel více skutky spáchanými před 1. 1. 2010 znaky více trestných činů ve vícečinném souběhu, je třeba trestnost všech trestných činů posuzovat z hledisek uvedených v § 2 odst. 1 tr. zákoníku. Není vyloučeno ani v tomto případě, že některý trestný čin bude třeba posoudit (po 31. 12. 2009) podle ustanovení nového trestního zákoníku, pokud to je pro pachatele příznivější, a další trestný čin podle ustanovení trestního zákona z r. 1961 (viz rozhodnutí č. 11/1962 Sb. rozh. tr.).

V projednávané věci se takto vyslovená pravidla vztahují na porovnání trestnosti činu, jenž byl jak v rozsudku soudu prvního stupně, tak i v rozsudku odvolacího soudu po skutkové stránce shodně vymezen a je shora popsán. Tento čin byl soudem prvního stupně posouzen jako trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák., jehož se dopustí ten, kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody a takovým činem způsobí těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek. Trestní sankce za tento trestný čin byla stanovena u trestu odnětí svobody na tři léta až deset let.

Je též potřeba zdůraznit, že pokud jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby ve smyslu odstavce 4 § 231 tr. zák., byla v daném případě shledána ve variantě, že poškozené byla způsobena těžká újma na zdraví.

U samostatné skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. (jehož se dopustí ten, kdo jinému způsobí těžkou újmu na zdraví) byla stanovena trestní sazba trestu odnětí svobody na dvě léta až osm let.

Se zřetelem na to, že u kvalifikované skutkové podstaty podle § 231 odst. 4 tr. zák. byla pro okolnost podmiňující tuto přísnější právní kvalifikaci spočívající ve způsobení těžké újmy na zdraví stanovena sankce přísnější (tři až deset let) než u samostatné skutkové podstaty úmyslného trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. (dva roky až osm let), v takovém případě platí, že u těžké újmy na zdraví jde o trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák. bez ohledu na to, zda je zaviněna z nedbalosti nebo úmyslně [podle § 6 písm. a) tr. zák. tak postačí jen nedbalost].

Vzhledem k takto vyjádřenému vztahu mezi kvalifikovanou skutkovou podstatou trestného činu podle § 231 odst. 4 tr. zák. (zvlášť přitěžující okolnost spočívají ve způsobení těžké ujmy na zdraví) a základní skutkovou podstatou podle § 222 odst. 1 tr. zák. (ublížení na zdraví), bylo možné naplnit znak posuzované zvlášť přitěžující okolnosti jak úmyslně, tak i z nedbalosti, byla v konkrétní posuzované věci správně při zjištění, že obviněný poškozené těžkou újmu na zdraví způsobil v přímém úmyslu [§ 4 písm. a) tr. zák.], soudem prvního stupně použita právní kvalifikace podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák.

U zločinu omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 3 tr. zákoníku byla škála okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby oproti předchozí právní úpravě rozšířena, a to mimo jiné též i o okolnost obsaženou v § 171 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku vyjadřující, že byly způsobeny fyzické nebo psychické útrapy. Původní zvlášť přitěžující okolnost, že byla způsobena těžká újma na zdraví, je nyní vyjádřena v § 171 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku.

Soud druhého stupně obviněného uznal vinným zločinem porušování osobní svobody podle § 171 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, tedy zvolil přitěžující okolnost, že byly způsobeny fyzické nebo psychické útrapy.

Nejvyšší soud s ohledem na takto zvolenou právní kvalifikaci podle trestního zákoníku považuje za nutné zdůraznit, že u zvlášť přitěžující okolnosti spočívají ve způsobení fyzických a psychických útrap se vyžaduje vyšší stupeň ovlivnění tělesné a duševní stránky osoby omezené na osobní svobodě, než je tomu u běžného omezování jeho osobní svobody, a to ve formě fyzických nebo psychických útrap, kterými se rozumí především silná fyzická nebo duševní bolest, včetně výrazného strachu, obav o svůj život nebo zdraví, vyvolání vážnější poruchy zdraví nebo onemocnění apod. Pokud však fyzické nebo duševní útrapy dosáhnou mučivých útrap ve smyslu § 122 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku, pak v takovém případě se již jedná o těžkou újmu na zdraví a okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle písm. d) odstavce 3 § 171 tr. zákoníku.

Protože fyzické a duševní útrapy jako takto vyjádřená okolnost podmiňující vyšší trestní sazbu nejsou v trestním zákoníku vyjádřeny žádným samostatným trestným činem, tj. že nevytvářejí skutkovou podstatu jiného trestného činu, podle níž by mohly být přísněji trestné, mohou být ve smyslu § 17 písm. a) tr. zákoníku způsobeny z nedbalosti (§ 16 tr. zákoníku) nebo i úmyslně (§ 15 tr. zákoníku).

U okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u zločinu podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody a způsobí takovým činem těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

Těžká újma na zdraví je definována v ustanovení § 122 odst. 2 tr. zákoníku jako vážná porucha na zdraví nebo jiné vážné onemocnění a jsou za ni považovány mimo jiné podle písm. h) i mučivé útrapy.

Mučivými útrapami jsou mimořádné, vystupňované nebo prodlužované bolesti tělesné nebo duševní, které jsou na hranici snesitelnosti, byť i jen kratší dobu trvající, nebo sice bolesti snesitelné, ale déletrvající, které velmi citelně zasahují celou osobnost postiženého, u něhož pak převládá převážné vnímání bolesti vyvolávající v něm popř. obavy z jejich dlouhého neutuchajícího trvání, pocity, že bolesti vážně ohrožují zdraví nebo život postiženého, apod. Je nerozhodné, že takovou intenzitu bolesti vyvolává i zvláštní psychický nebo fyzický stav postiženého, bez něhož by byla jejich intenzita mírnější (srov. rozhodnutí č. 31/1973 a č. II/1965 Sb. rozh. tr.), neboť při posuzování charakteru útrap je nutno vzít v úvahu i osobní poměry postiženého, zejména jeho věk (např. u dítěte) a jeho duševní stav (srov. též Šámal. P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 1177). Za mučivé útrapy však nelze považovat každou tělesnou bolest, provázející poškození zdraví a léčebný zásah nebo každé duševní utrpení (srov. č. II/1965 Sb. rozh. tr.) .

Podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku platí, že čin, který má za následek těžkou újmu na zdraví, může být posuzován pouze podle tohoto ustanovení jen tehdy, byla-li těžká újma na zdraví ve smyslu § 17 písm. a) tr. zákoníku způsobena z nedbalosti. Trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku je mírnější trestný čin, neboť je u něj stanovena u trestu odnětí svobody trestní sazba až na dva roky.

Při úmyslném způsobení těžké újmy na zdraví by šlo o souběh zločinu omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku se zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zák., u něhož je stanovena sankce odnětí svobody na tři až deset let.

Odvolací soud, který posuzoval ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku (§ 16 odst. 1 tr. zák.) časovou působnost obou uvedených zákonů, dospěl k závěru, že je pro obviněného příznivější právní úprava podle trestního zákoníku, a čin obviněného uvedený v rozsudku soudu prvního stupně pod bodem I., jehož skutkový popis převzal do svého rozsudku zcela beze změny, posoudil jako zločin omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Vyšel totiž nejprve z úvahy, že „následek, který byl poškozené způsoben, zakládá kvalifikační znak psychických a fyzických útrap podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, a to přesto, že trestní zákoník obsahuje také znak skutkové podstaty, jímž je způsobení těžké újmy na zdraví. Odvolací soud však dospěl k závěru o nutnosti použití prvně uvedeného znaku s ohledem na jeho konkrétnost ve vztahu ke způsobenému následku. Aplikaci obou těchto znaků (psychických a mučivých útrap a těžké újmy na zdraví) odvolací soud odmítl, neboť by znamenal dvojí přičítání téhož momentu k tíži obviněného. Právní posouzení jednání obviněného tedy doznalo změn, resp. aplikace nyní účinného trestného zákoníku je pro obviněného příznivější, když za trestný čin podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku stanoví trestní sazbu v rozmezí od dvou do osmi let, zatímco za trestný čin podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák. byla sazba odnětí svobody od tří do deseti roků“.

Nejvyšší soud se s takto vyslovenými závěry neztotožnil, považuje je za nesprávné, a to zejména v rámci vyhodnocení skutečností rozhodných pro použití vyšší trestní sazby ve smyslu § 171 odst. 3 tr.

zákoníku, a v souvislosti s tím i s ohledem na zásady shora rozvedené ve vztahu k § 2 odst. 1 tr. zák. (§ 16 odst. 1 tr. zák).

Pokud jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby se zřetelem na jejich rozlišení podle písm. c) a d) § 171 odst. 3 tr. zákoníku, jak bylo výše popsáno, je vhodné jen z již uvedeného zdůraznit, že když fyzické nebo duševní útrapy dosáhnou mučivých útrap ve smyslu § 122 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku, pak v takovém případě se již jedná o těžkou újmu na zdraví a jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 171 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku.

Soud prvního stupně na poškozené vzniklý následek popsal ve svém skutkovém zjištění pod bodem I.), jenž u poškozené nastal v důsledku brutálního činu obviněného jako „mučivé útrapy, když ji bil ještě do nezhojených modřin předměty jako je baseballová pálka nebo kovový řetěz“. Tento závěr vyplývá především ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, soudního lékařství, podle něhož by u poškozené mohl nastat Crush syndrom, tj. celkové selhání organismu. Její stav lékař zhodnotil jako velmi vážný s hrozbou selhání funkce ledvin a nutností dialýzy. Poškozená utrpěla zlomeninu 5. žebra, zhmoždění hlavy, pohmoždění krku, zhmoždění břicha a další zranění. Hospitalizace poškozené trvala od 15. 4. do 21. 4. 2009 nejprve na jednotce intenzivní péče s nutností další léčby, avšak poškozená další léčení odmítla, resp. se k němu již nedostavila. Rovněž znalec shledal, že rány byly opakované a směřovaly do stejných míst, což vyvolalo extrémně vysokou a mučivou bolestivost, stejně jako tomu bylo u zjištěných popálenin žhnoucí cigaretou. Zjištěné hematomy byly extrémně rozsáhlé až splývající, pokrývající velkou část těla poškozené.

Taková povaha útrap a újmy, pro svou intenzitu a nezměrnou bolestivost, mnohonásobně přesahuje pojem fyzických nebo psychických útrap, za něž je ve smyslu § 171 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák. považoval soud druhého stupně.

Okolnosti, za kterých obviněný čin spáchal, a následek jeho jednání, jenž u poškozené nastal, nepochybně vykazuje svou intenzitou a dlouhou dobu (od 12. 4. do 15. 4. 2009) trvající nesmírnou bolestivostí a útrapami, mezi něž je mimo uvedené nutné zařadit i to, že obviněný po tuto dobu poškozené zakazoval pít a vyměšovat, znaky mučivých útrap ve smyslu § 122 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku jako těžké újmy na zdraví. Bylo proto nutné takto vymezený čin posoudit jako způsobení těžké újmy na zdraví, jíž se obviněný dopustil úmyslným jednáním, neboť ze všech zjištěných skutečností vyplývá, že obviněný jednal vědomě se záměrem zjištěná zranění poškozené způsobit, když jeho bití bylo cílené, dlouhodobé a opakované, jakož i další nezměrná úskalí, která poškozené v průběhu tří dnů působil. Toto jeho jednání bylo ukončeno jen tím, že poškozená v nestřežené chvíli utekla. Obviněný tudíž chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoníku způsobit zjištěný následek, tedy jednal v přímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

V případě takto učiněného závěru, obviněný poškozené způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví. Právě proto, že těžká újma byla způsobena ve formě úmyslu, by nebylo možné posuzovat čin obviněného pouze podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, protože při způsobení těžké újmy na zdraví ve formě úmyslu jde o souběh trestného činu podle § 171 tr. zákoníku se zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku. U něho je trestní sazba odnětí svobody, jak již bylo shora zmíněno, od tří roků do deseti let.

Při hodnocení, která právní úprava je pro obviněného příznivější ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku (§ 16 odst. 1 tr. zák.), je nutné brát v úvahu tuto komplexní právní kvalifikaci vyjádřenou souběhem přečinu podle § 171 odst. 1 a zločinu podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, jíž je nutné porovnávat s tou, jíž byl obviněný soudem prvního stupně uznán vinným podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák., jak bylo výše rozvedeno. Pokud by odvolací soud zvažoval všechny tyto skutečnosti, jak je nyní Nejvyšší soud vyjádřil, nemohl dospět k závěru, že příznivější je pro obviněného novější právní úprava. Nehodnotil totiž použití nového zákona jako celku – tzn. jak z hlediska ustanovení zvláštní části, tak i se zřetelem

k ustanovením obecné části trestního zákona (srov. rozhodnutí č. 19/1962 Sb. rozh. tr.). Zejména se řádně nevypořádal s tím, o jakou okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby vyjádřenou v obou z citovaných zákonů se s ohledem na konkrétní zjištěné a popsané skutkové okolnosti a v nich obsažený následek jedná.

V důsledku těchto pochybení odvolací soud dospěl při aplikaci § 2 odst. 1 tr. zákoníku k nesprávnému závěru, že čin obviněného naplňuje znaky skutkové podstaty zločinu omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, ač měl v činu při důsledném vyhodnocení všech rozhodných a výše rozvedených skutečností shledat souběh přečinu podle § 171 odst. 1 tr. zákoníku a zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, což je pro obviněného se zřetelem na dva trestné činy přísnější právní úprava, než jak tento čin posoudil soud prvního stupně, který podle původní trestní úpravy, která je pro obviněného příznivější, čin obviněného právně kvalifikoval pouze jako trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 4 tr. zák.

Z těchto důvodů Nejvyšší soud shledal, že dovolání nejvyšší státní zástupkyně je důvodné a rozsudek odvolacího soudu nemůže obstát. Proto podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně, ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 6 To 23/2010 a podle § 265k odst. 2 tr. ř. také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Brně – pobočka ve Zlíně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Na odvolacím soudu, jemuž se tato věc k dalšímu projednání a rozhodnutí vrací, bude, aby odvolání obviněného podané proti rozsudku Okresního soudu Kroměříži ze dne 3. 11. 2009, sp. zn. 3 T 138/2009, projednal. Jak Nejvyšší soud v obsahu tohoto svého rozhodnutí vysvětlil, z hlediska § 2 odst. 1 tr. zákoníku (§ 16 odst. 1 tr. zák.) není nová právní úprava podle trestního zákoníku pro obviněného příznivější, a proto ji nelze na čin obviněného popsaný ve skutku pod bodem I. rozsudku soudu prvního stupně aplikovat.

Odvolací soud bude povinen se výše uvedenými pokyny Nejvyššího soudu při svých dalších úvahách řídit, a v jejich duchu bude povinen o odvolání obviněného rozhodnout (§ 265s odst. 1, 2 tr. ř.) podle právní úpravy platné v době, kdy byl čin obviněným spáchán.